

ARGUMENT FRÅN A TILL Ö
OM EN AV SVERIGES STÖRSTA
RÄTTSSKANDALER/RÄTTSOVERGREPP:

SOCIALTJÄNSTENS RÄTTSSÖSÄKRA BARNUTREDNINGAR

Observera att denna text är ofta sammanfogad från flera av våra böcker. Därför kan vissa meningar syfta på stycken innan som här inte finns.

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

1. ARTIKEL 3: Var och en har rätt till liv, frihet och personlig säkerhet.
2. ARTIKEL 8: Var och en har rätt till verksam hjälp från sitt lands nationella domstolar mot handlingar som kränker hans eller hennes grundläggande rättigheter enligt lag eller författning.
3. ARTIKEL 10: Var och en är på samma villkor berättigad till en rättvis och offentlig förhandling vid en oberoende och opartisk domstol vid prövningen av hans eller hennes rättigheter och skyldigheter och av varje anklagelse om brott mot honom eller henne
4. ARTIKEL 11:1 Var och en som är anklagad för brott har rätt att betraktas som oskyldig till dess att hans eller hennes skuld lagligen har fastställts vid en offentlig rättegång, där personen åtnjuter alla rättssäkerhetsgarantier som behövs för hans eller hennes försvar.
5. ARTIKEL 12: Ingen får utsättas för godtyckligt ingripande i fråga om privatliv, familj, hem ... och inte heller för angrepp på sin heder eller sitt anseende.

Var och en har rätt till lagens skydd mot sådana ingripanden och angrepp.

6. ARTIKEL 22 Var och en har, i egenskap av samhällsmedlem, rätt till social trygghet, och är berättigad till att de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter som krävs för hävdandet av hans eller hennes människovärde och utvecklingen av hans eller hennes personlighet, förverkligas genom nationella åtgärder och mellanfolkligt samarbete i enlighet med varje stats organisation och resurser.

BARNKONVENTIONEN

7. ARTIKEL 8: Varje barn har rätt att behålla sin identitet.

Konventionsstaterna åtar sig att respektera barnets rätt att behålla sin identitet, innefattande medborgarskap, namn och släktförhållanden såsom dessa erkänns i lag, utan olagligt

BARNETS BÄSTA

Ideell förening för främjandet av rättssäkra, sakliga och opartiska utredningar av barn, utförda av socialtjänsten, dess familjerätt, m fl.
Utän evidensbaserade/vetenskapliga utredningsmetoder kan inte rättssäkerhet eller barnets bästa garanteras!

BOX 1020 | 101 38 STOCKHOLM | PG 76 50 96-3 | REDAKTIONEN@BARNETSBASTA.ORG | WWW.BARNETSBASTA.ORG

ingripande.

Om ett barn olagligt berövas en del eller hela sin identitet, skall konventionsstaterna ge lämpligt bistånd och skydd i syfte att snabbt återupprätta barnets identitet.

Kommentar: Uppmärksammar du “att behålla sin identitet”? Även barn som adopterats från andra världsdelar kan senare känna saknad av och behov av att lära känna sina biologiska föräldrar, sina syskon, sina mor- och farföräldrar. Säg att en förälder rättssäkert kan konstateras brista i sin föräldraförmåga så mycket att hen inte kan ha vårdnaden om barnet. Trots det måste barnet få tillgång till sina syskon, sina mor- och farföräldrar och andra nära anhöriga. Det är barnets ”identitet”. Tyvärr verkar det enligt vår erfarenhet att om ena föräldern brister i sin föräldraförmåga, så kommer socialtjänsten och dess familjerätts utredning förhållningssätt innebära att barnet förlorar alla kontakter med sin familjerelation, historia och traditioner för endera.

8. ARTIKEL 9: Ett barn ska inte skiljas från föräldrarna mot deras vilja, utom när det är för barnets bästa. Ett barn som är skilt från föräldrarna har rätt att träffa dem regelbundet.
9. ARTIKEL 16: 1 Inget barn får utsättas för godtyckliga eller olagliga ingripanden i sitt privat- och familjeliv, sitt hem eller sin korrespondens och inte heller för olagliga angrepp på sin heder och sitt anseende. Barnet har rätt till lagens skydd mot sådana ingripanden eller angrepp.¹
10. ARTIKEL 19: Varje barn har rätt att skyddas mot fysiskt eller psykiskt våld, övergrepp, vanvård eller utnyttjande av föräldrar eller annan som har hand om barnet.
11. ARTIKEL 25: Staten ska regelbundet se till att ett barn som är omhändertaget av myndigheterna behandlas bra.
12. ARTIKEL 26. Varje barn har rätt till social trygghet, och hjälp om föräldrarna till exempel har lite pengar.
13. ARTIKEL 27. Varje barn har rätt till skälig levnadsstandard, en bostad, kläder, mat och rent vatten.
14. ARTIKEL 39. Ett barn som utsatts för övergrepp eller utnyttjande har rätt till rehabilitering och social återanpassning.²

EUROPAKONVENTIONEN OM DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

15. ARTIKEL 6:2. Var och en som blivit anklagad för brott skall betraktas som oskyldig till dess hans skuld lagligen fastställts.
16. ARTIKEL 8. Rätt till skydd för privat- och familjeliv:
 1. Var och en har rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Offentlig myndighet får inte ingripa i denna rättighet annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till den nationella säkerheten, den allmänna säkerheten eller landets ekonomiska välstånd, till förebyggande av oordning eller brott, till skydd för hälsa eller moral eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter.

¹ Källa För denna artikel: <https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/barnkonventionen/konventionstexten/>

² Källa: <https://unicef.se/barnkonventionen>

17. ARTIKEL 13. Rätt till ett effektivt rättsmedel: Var och en, vars i denna konvention angivna fri- och rättigheter kränkts, skall ha tillgång till ett effektivt rättsmedel inför en nationell myndighet och detta även om kränkningen utförts av någon i offentlig ställning.

VÅR GRUNDLAG (KONSTITUTION): REGERINGSFORMEN

18. Att den offentliga makten utövas under lagarna. Det vill säga ingen tjänsteman och ingen politiker får agera i motsats till dem.
19. Att den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet.
20. Att verka för personlig och ekonomisk välfärd.
21. Att verka för social omsorg och trygghet och för goda förutsättningar för god hälsa.
22. Att verka för en god miljö för nuvarande och kommande generationer.
23. Att värna den enskildes privatliv och familjeliv.
24. Att barns rätt tas till vara.
25. Att iaktta saklighet och opartiskhet.

Synonymer till *iaktta* är åtlyda, efterleva, följa. Detta kallas objektivitetskravet av jurister.

KRAV PÅ RÄTTSSÄKERHET INNEBÄR

26. Att det ska finnas en förutsägbarhet, man ska veta vad det är för handlingar som inte är tillåtna så att man kan undvika dem.
27. Att myndighetsutövande (socialtjänsten är en myndighet) ska ske transparent.
28. Barnet är oskyldigt och för det i synnerhet och för föräldrar i allmänhet, ska oskyldighetspresumptionen gälla överlag. Det vill säga samhället har ansvaret för att visa på att de missköter sig - de ska inte behöva bevisa sin oskuld.

DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA, EUROPAKONVENTIONEN FÖR MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER OCH BARNKONVENTIONEN, SÄGER MED SMÅ TEXTVARIATIONER DETTA:

Ingen får utsättas för godtyckligt ingripande i fråga om privatliv, familj, hem ... och inte heller för angrepp på sin heder eller sitt anseende.

Var och en har rätt till lagens skydd mot sådana ingripanden och angrepp.

JURIDISKA GRUNDPRINCIPER (SOM INTE ALLTID STÅR I LAGARNA)

29. RÄTTSSÄKERHET innebär att den rättsordning som finns ger individen skydd mot övergrepp från samhället och andra individer. Detta uppnås genom att rättsordningen tillämpas förutsägbart och effektivt.

Rättssäkerheten är en central del av en demokrati. Rättssäkerhetens syfte är att alla ska vara skyddade från övergrepp från andra medborgare, myndighetspersoner och från samhället,

BARNETS BÄSTA

och att alla ska vara säkrade sina friheter.

Källa: <https://avtal24.se/ordlista/rattssakerhet>

30. RÄTTSSÄKERHET innebär att det finns en rättsordning som **ger individen skydd mot övergrepp från samhället och andra individer**; i denna rättsordning ingår juridisk trygghet och att rättsreglerna tillämpas **förutsägbart och effektivt**.
I dess mest minimala betydelse innebär rättssäkerheten juridisk rättvisa.

Rättssäkerhet är en offentligrättslig legitimitetsaspekt av rättsskipning, ett rättssystem eller en rättsordning, den **ordning av förutsägbarhet och tillämpning av generellt gällande normer, vilket anses vara förenat med rättsstaten**.

Rättssäkerheten är en viktig del av den demokratiska rättsordningen, och handlar om det juridiska förhållandet mellan den enskilde och staten. **Dess syfte är att alla ska vara skyddade emot övergrepp från andra medborgare, myndighetspersoner och av samhället, och säkrade sina friheter**. Till rättssäkerhet brukar även tillföras **människors rätt till privatliv**.

Rättssäkerhet anförs ibland kunna delas in i formell och materiell säkerhet. Formell rättssäkerhet skulle då vara den traditionella rättssäkerheten, en rättviseaspekt som följer av förutsägbarhetsprincipen. Straff, tvångsåtgärder och lagföringar för brott ska vara förutsägbara och följa en enhetlig och systematisk ordning; till exempel skall straffrättsliga regler inte få gälla retroaktivt. Materiell rättssäkerhet skulle då istället innebära **att rättstillämpningen är etiskt och moraliskt god**.³

31. OSKYLDIGHETSPRINCIPEN/OSKULDSPRESUMPTION: I en vårdnadstvist, ett omhändertagande och i ett tvångsomhändertagande av barn så är barnet oskyldigt och har rätten till båda sina föräldrar och föräldrarna rätt till sitt barn.

Om nu inte samhället på rättssäkra, sakliga och opartiska sätt kan visa att barnets bästa kränks. Men detta bara så mycket att frigörandet av den ena eller båda föräldrarnas resurser inte räcker för att uppfylla barnets behov (se senare avsnitt om att frigöra människors resurser).

Barn och dess föräldrar ska som samhällsmedborgare i ett civiliserat samhälle i rättsliga sammanhang inte behöva bevisa sin oskyldighet.

Det är istället samhället som ansvarar för att bevisa deras skuld, speciellt ur barnets rättighetsperspektiv.

Förenklat sagt ska man inte heller bli dömd förrän ens skuld är fastställd bortom rimligt tvivel. Om samhället dessutom är osäker över ens skuld, så ska samhället hellre fria den som anklagats än fälla hen.

Glöm nu inte att i de flesta vårdnadstvister, omhändertaganden och tvångsomvårdnaden så har föräldrarna inte gjort något brottsligt. Det gör det så mycket viktigare att samhällets underlag för att motarbeta eller skilja barn från sina föräldrar verkligen måste vara rättssäkert, sakligt, opartiskt och rättstryggt.

32. TRANSPARENS/TYDLIGHET: Ett beslut fattar en myndighet utifrån
1) en bedömning baserad på **2)** en analys av **3)** insamlad information.

Det ska vara lätt att förstå hela denna kedja från ett till tre och dess ingående delar. Som hur man går från A till B, till C ... och hela vägen fram till Ö. All sakligt belagd information,

³ Källa: <https://sv.wikipedia.org/wiki/rattssakerhet>

analysen av den och hur bedömningen blir till, ska tydligt framgå och enkelt kunna förstås. Man brukar säga att det ska vara uttryckligt och inte vara något som förutsätter en förståelse eller kunskap. Dessutom det ska hela kedjan ovan framgå i huvuddokumentet och inte finnas någon annanstans. Det ska inte heller behövas någon speciell kunskap för att förstå.

Då pratar man om transparens, att orsakerna till ett beslut tydligt framgår för de är inte dolda. Synonymer till transparens är klarhet och genomskinlighet.

En utredning och dess bedömning ska vara så transparent/tydlig att den både motiverar bedömningen men också samtidigt utesluter andra bedömningar. En genomläsning av utredningen och beslutet, ska inte göra en annan förståelse av den insamlade informationen, av analysen och av den slutliga bedömningen/domen ska vara tankemässigt möjlig. Det ska vara uteslutet.

33. **FÖRUTSÄGBARHET & REPETERBARHET:** Tänk dig att samhället inte har talat om för dig att det är högertrafik och du istället kör i vänster körfält. Då ska du inte kunna dömas för det, för att ta ett övertydligt exempel. I rättsäkra samhällen ska du alltså veta vad som är olämpligt beteende annars ska du inte kunna straffas för det. Det betyder inte att du måste ha presenterats för alla lagar. Det räcker med att du borde ha vetat det. Detta förhållningssätt skapar just förutsägbarhet.

Genom att samhället tydliggör vad som är olämpligt beteende för föräldrar, så är det också enbart sådant du ska kunna dömas för. För indirekt innebär det här även att du inte av en myndighet ska kunna klandras för sådant du inte borde ha känt till och varit införstådd med.

Det skapar en förutsägbarhet för dig som förälder och skyddar på det sättet din rätt till privatliv och familjeliv (om nu samhället inte dömer dig för

VARFÖR MAN MÅSTA ANVÄNDA VETENSKAPEN FÖR ATT UPPFYLLA VÅRA LAGAR

Våra lagar kan utgå från att man måste fastställa en persons identitet men skriver sällan ut hur det ska göras. För det förändras över tiden och ibland snabbt. Hur man uppfyller lagen på ett rättsäkert sätt är genom att använda utredningsmetoder som vetenskapen funnit tillförlitliga.

För länge sedan kunde en brottsling lättast avslöjas om hen blev tagen på bar gärning. Sedan upptäckte vetenskapen att fingeravtrycken var unika och om man kunde använda fingeravtryck istället. Idag har man upptäckt att DNA-spår finns i ett tappat hårstrå och kan på det sättet visa på att någon person har varit på ett visst ställe.

Därför måste man använda utredningsmetoder som funnits trovärdig av en bred vetenskap och inte sådana som inte har det. Därför krävs det att man använder vetenskapliga utredningsmetoder för att göra juridiskt rättsäkra barnutredningar.

SOCIALSTYRELSENS OCH SOCIALTJÄNSTENS EVIDENSBASERAD PRAKTIK

År 2008 skrev regeringen:

”Kunskapsbasen för insatserna inom socialtjänsten är outvecklad. Arbetet bedrivs i huvudsak på grundval av professionella erfarenheter i kombination med lagstiftning och riktlinjer för ärendehandläggning. I för liten utsträckning bedrivs socialtjänsten utifrån kunskap om effekten av olika insatser, arbetssätt och metoder. Det finns därför ett behov av insatser till stöd för en fortsatt kunskapsutveckling inom socialtjänsten. Det kräver ett målmedvetet

och starkt engagemang hos huvudmännen, liksom ett strategiskt utformat stöd från statens sida.”

Utifrån detta kom man fram till att verksamhetens arbete skulle ske utifrån ”evidensbaserad praktik”⁴.

Ordet evidens kan beskrivas som något som är fullständigt klart och obestridlig. Som att belagda sakförhållanden utgör saklig grund både för en uppfattning men också samtidigt mot andra uppfattningar om den teorin, om vi förenklar Nationalencyklopedins definition, från 1994.

Så här sammanfattar vi socialstyrelsens beskrivning:

Evidensbaserad praktik innebär en medveten och systematisk användning av flera kunskapskällor för utredning och beslut om insatser, som utgår från kontextuella faktorer som lagar och riktlinjer, den bästa tillgängliga kunskapen (som hämtas från vetenskapen där det går), den professionelles expertis samt den berörda personens situation, erfarenhet och önskemål.

Orden ”den bästa tillgängliga kunskapen” är viktig inom vetenskapen. Så här förklaras det i ”Konsten att vara vetenskaplig”⁵ som kan hittas på Kungliga Tekniska Högskolans webbplats:

”Att utgå från den bästa tillgängliga kunskapen ...

Vetenskapen söker erbjuda dels den i dag bästa tillgängliga kunskapen, dels metoder att förbättra denna så att vi efterhand vet allt bättre.”

Avsnittet avslutas med:

”Att den bästa tillgängliga kunskapen inte är helt säker är självfallet inget skäl att inte använda den – det finns ju inget bättre. Vi kan inte uppnå en helt säker kunskap, men det närmaste vi kan komma är att vid varje tillfälle använda den för stunden bästa kunskapen, samtidigt som vi försöker förbättra den”.

VIKTIGT FÖRTYDLIGANDE OM EVIDENSBASERAD PRAKTIK

Hur ska man förstå:

”som utgår från den bästa tillgängliga kunskapen (som hämtas från vetenskapen där det går) ...”?

För det första är det inte alltid som det finns vetenskapliga metoder för att sakligt och opartiskt utreda något, och inte heller vetenskapligt stöd för vad en åtgärd kan ha för effekt (som att låta ett barn gå i en studiecirkel för barn vars föräldrar genomgår en vårdnadstvist).

Det är därför som evidensbaserad praktik ofta förklaras med att den har riktlinjer ”som utgår från den bästa tillgängliga kunskapen (som hämtas från vetenskapen där det går)”.

Vad vi upptäckt är att det här förhållningssättet verkar innebära att ”*där det går*”, ignoreras. En vetenskaplig utredningsmetod och så brett känd metod som källkritik har till exempel inte använts i en enda av de 24 utredningarna vi granskat. Inte en enda!

⁴ Se: <http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2008/03/sou-200818/>

⁵ Se <https://www.kth.se/search/search?!=sv&q=Konsten+att+vara+vetenskaplig&cas=true>

De 24 utredarna och utredningarna struntar alltså i uttrycket ”där det går”. Istället används godtyckliga utredningssätt.

Tyvärr verkar det då vara så att socialtjänstemännen själva, socialtjänsten och alla andra ändå uppfattar att det därmed är med evidensbaserad praktik som dessa utredningar har gjorts. Det vill säga att den viktiga formuleringen ”där det går” i stället används av socialtjänsten till att faktiskt göra dåliga utredningar som inte lever upp till vår grundlags krav på ”saklighet och opartiskhet”.

- Vi i ideella föreningen Barnets bästa menar att ”som hämtas från vetenskapen där det går” måste förstås och innebära att de utredningsmetoder som ska accepteras är de som har vetenskapligt stöd och att de andra metoder som kan behöva kompletteras med, inte får undergräva de vetenskapliga utredningsmetoderna. Annars har inte en utredning ens möjligheten att vara rättssäker.

MISSAD ASPEKT FÖR EVIDENSBASERAD PRAKTIK

Läser man på om evidensbaserad praktik, så upptäcker man att fokus ofta är effekterna av de insatser man sätter in. Försvinnande lite fokus är satt på hur man på ett sakligt och opartiskt sätt får fram tillräckligt bra underlag utifrån vilket man sedan ska sätta in dessa viktiga åtgärder.

Vi i Barnets bästa menar att detta är oroväckande. Om inte informationen som insatser görs utifrån, är saklig och opartisk, så är det allvarligt.

LAGAR OCH RIKTLINJER OM EVIDENSBASERAD PRAKTIK

Begreppet evidensbaserad praktik används varken i Socialtjänstlagen, i lagen om stöd för särskilt funktionshindrade, i lagen om vård av unga (LVU), i lagen om vård av missbrukare eller lagen om psykiatrisk tvångvård. I lagarna nämns i stället god kvalitet, kompetent personal och brukar-/klientinflytande i socialtjänsten.

På samma sätt är det för socialstyrelsens författningssamlingar som till exempel ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete.

Principer om rättssäkerhet (som oskyldighetspresumtion, transparens, repeterbarhet och respekt för privat- och familjeliv), är inte direkt inskrivna i lagar utan gäller som de metoder som ska användas för att genomföra lagarna. På liknande sätt är det för den evidensbaserade praktiken. Den är inte inskriven i lagarna men gäller likväl.

UTMANINGAR MED ATT INTERVJUA/UTGÅ FRÅN VAD BARN SÄGER

Man kan tänka att det är rimligt att fråga barn om deras uppfattning, speciellt utifrån:

BARNKONVENTIONEN ARTIKEL 12: Varje barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikt ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad.

OKUNSKAP OM ATT INTERVJUA BARN

Det finns ett område inom vilket det krävs specialistutbildning: Att intervjua barn. Det är oerhört viktigt att inte agera ledande när man intervjuar barn och att veta och känna till det är inte lätt. Det uppenbara är förstås att inte ställa ledande frågor (vilket förekommer i våra granskningar). Men det är svårare än så. Påverkan kan enligt vetenskapliga rön inom psykologi ske på

över 20 så kallade kanaler och dessutom i sam-spel med varandra. Kanaler som att höja eller sänka rösten, tonläge, kroppsspråk och så vidare.

I UppdragGransknings avslöjande reportage Mardrömmen, påstås en pappa ha utnyttjat det gemensamma barnet samt mamman ha låtit bli att stoppa honom. Pappan skulle ha låtit barnet onanera honom. Beviset? En videointervju där man kan se hur barnet gör en onanerande rörelse med handen i luften.

Men bakgrunden som föräldrarna grävde fram avslöjade något annat. De fick fram hela videointervjun. Ett av barnen visade sig ha intervjuats i nästan en timme utan ledande frågeställningar och inte lämnat någon information som stödde socialtjänstens uppfattning. Inget stöd alls. Då började den som intervjuade barnet att ställa ledande frågor istället som ”du har sagt att du mjölkar pappan snopp”. Elva gånger. Plötsligt visar barnet som med båda händerna hur hon kanske skulle göra om hon mjölkade en kos spenar. Hon håller upp båda händerna i luften, det vill säga en kos spene i ena handen och en annan av kons spenar i den andra, det vill säga bredvid varandra. Sedan rör hon händerna upp och ned.

Men den som intervjuar håller då upp bara sin ena hand och gör samma rörelse – upp och ned. När barnet ser att den som intervjuar bara använder en hand, så tar hon ned den ena handen och fortsätter att göra samma rörelse men nu bara med en hand.

Detta lilla isolerade klipp, taget ur sitt sammanhang, blev ”beviset”.

En viktig sak att förstå är att barnet troligen ville göra något som utredaren var ute efter utifrån till synes dolda signaler som utredaren förmedlade till barnet. Kanske skedde det för att utredaren medvetet trodde att detta hade hänt och nu ville söka bevis för detta. Eller kanske även för att utredaren i sann omtanke om barnet ville vet om det hade blivit utsatt för något hemskt. Men i så fall var det kanske den omedvetna undran som påverkade barnet till att själv skapa det bevis som behövdes för att göra barnen, dess föräldrar och alla nära anhöriga traumatiserade för resten av deras liv.

Det korta klippet var alltså viktig bevisning, tills dess att föräldrarnas fått tag på hela videointervjun. Då förstod domstolen att beviset istället handlar om att barnet påverkats till detta bevis.

Detta exempel visar att om man inte är utbildad i och tränad i att intervjua barn så kan man få fram vad som kanske kan verka som bevis, trots att det är det sista det är. Hur svårt det är visar även detta exempel för hen som intervjuade barnet är faktiskt utbildad i att intervjua barn. Exemplet visar återigen hur viktigt det är med utredningsmetodik, att saker inte tillåts tas ur sina sammanhang och att en utrednings dokumentation tydligt och skriftlig återger hur vetenskapliga utredningsmetoder har använts eller inte använts.

Vi föreslår att du åtminstone granskar de tre minuterna om detta i Uppdrag gransknings reportage Mardrömmen genom att spola fram till den 21 minuten och titta i några få minuter. Man måste undra över varför utredare så tydligt vill få fram ett bevis, varför socialtjänsten trots att detta avslöjats ändå försökte se till att barnen och föräldrarna aldrig skulle återförenas i ytterligare juridiska stämningar och varför socialstyrelsen inte kunde hitta något fel med socialtjänstens agerande (detta framkommer i ”Mardrömmen”).

Man ska inte heller glömma att socionomutbildningar är otillräckligt inriktade på att kunna göra rättssäkra utredningar för barnets bästa samt än mindre att intervjua dem.

FÖR ATT SAMMANFATTA

- Socialtjänstemän har aldrig haft och har inte ens idag förutsättningarna för att göra rättssäkra utredningar för barnets bästa.
- Något som trots detta är egendomligt, är hur dessa akademiker ändå kan hävda att de gör rättssäkra, sakliga och opartiska utredningar. När de själva genomförde sina slutuppsatser i sin utbildning var de tvungna att använda delar av vetenskaplig utredningsmetodik till exempel.

Alltså, de har kompetensen för att veta vad som är rättssäkra, sakliga och opartiska utredningar men de hävdar ändå att dessa utredningar är rättssäkra. Vi uppfatar att det beror på en långvarig destruktiv organisationskultur, vilket vi förtydligar i annan rapport.

HELHETSSYN OCH ATT FRIGÖRA MÄNNISKORS RESURSER, SOCIALTJÄNSTLAGEN

Fram till 1982 kunde dåtidens socialtjänst, förhålla sig till människor som hade problem och svika alla dessa rättigheter.

En grunduppfattning då var att hade man problem så fick man skylla sig själv. Behövde man hjälp så fick man förlita sig på ofta rika människors välgörenhet. Det var ingen rättighet att få hjälp. Fick man inte hjälp, så fick man lida.

Det fanns också en form av förakt för människor och barn med problem från dåtidens samhälle och social-tjänst.

Men vad var egentligen ”problem”?

Jan Guillou skildrar i boken ”Äkta amerikanska jeans” utgiven 2016, hur bokens berättarjag och bror knappt undkom att tvångsomhändertas under 1950-talet. Varför? Jo, för det första att hans mamma var från-skild och levde ensam med barnen. För det andra för att berättarjaget blivit relegerad från skolan. Detta bland annat för att han på rasterna hade spelat flipperspel om pengar med taxichaufförer och för dem köpt skivor med rock’n’roll-musik. Därmed verkade barnen ha uppfyllt kravet på att vara vanartiga enligt skolan och dåtidens socialtjänst. I boken lyckas de undkomma tvångsomhändertagandet genom att berättarjagets mamma varit mycket rik och därför hade kon-takt med en duktig advokat som kunde förhindra det.

Många andra föräldrar som hade problem och som troligen inte hade kontakt med en duktig advokat, kunde istället drabbas på olika sätt.

Hela 63 000 unga och socialt utsatta kvinnor tvångssteriliserades på god-tyckliga grunder fram till fram till 1974.

Barn kunde på godtyckliga grunder tas ifrån sina föräldrar eller ensam-stående mammor. De barnen fick växa upp på fosterhem. Om barnen inte bara vanvårdades där utan till och med utsattes för sexuellt våld, så kunde socialtjänstemännen godtyckligt ställa sig på förövarens sida och anklaga barnet istället. Ovan är ett utdrag ur statens vanvårdutredning från 2011.

Det var alltså först år 2011 som samhället kunde avslöja både vanvården och omfattningen av den. Det var faktiskt över 250 000 barn som hade drabbats. Men statens utredning verkade inte uppmärksamma godtycklighetens bakomliggande mekanismer. Vi i ideella föreningen Barnets bästa menar att mycket av godtycklighet finns i dagens socialtjänst. Det understöds också av forskning .

På slutet av 1970-talet kände man alltså inte till omfattningen av vanvården, men den nya socialtjänstlagen som antogs 1982 med Torbjörn Fälldin, Centerpartiet ("C" idag) som statsminister, hade i alla fall ett annat synsätt. En viktig pusselbit i välfärdsstaten skapades!

Socialtjänstlagen ersatte de tidigare vårdlagarna - barnavårdslagen, nykterhetsvårdslagen och socialhjälp-lagen. Socialtjänstens inriktning ändrades från att vara överordnad och kontrollerande och skulle nu i förhållande till den enskilde vara serviceinriktad och hjälpande.

Förenklat sagt så blev välfärd en rättighet i och med den nya social-tjänstlagen. Samhället och dess social-tjänst skulle säkra individens trygghet vid barn-dom, sjukdom, arbetslöshet, funktionsnedsättning och ålderdom. Därtill skulle grundläggande välfärdstjänster finnas som skydd, säkerhet, mat, sjukvård och utbildning.

En annan viktig del var vad vi idag snarare skulle kalla för medmänsklighet. Istället för att straffa och slå ned på människor som fick problem som dåtidens socialtjänst gjort innan, så skulle den nya socialtjänstlagen innebära att man nu skulle hjälpa dessa människor. Socialtjänsten skulle hjälpa människor med problem att frigöra sina egna resurser med den tidens ordval. För det krävdes vad som då kallades, en helhetssyn.

Det vill säga att socialtjänsten istället för att enbart döma ut de som hade problem, så skulle de nu utreda för att förstå de kanske komplicerade bakomliggande orsakerna till att problemen uppstått (helhetssyn).

Utifrån den helhetssynen skulle socialtjänsten nu hjälpa människor ut ur problemen i första hand.

Först om det var omöjligt så skulle barnen skiljas från sina föräldrar!

Därför fick socialtjänstlagen en så kallad portalparagraf som beskriver vad hela lagen syftade till. Eftersom paragrafen sammanfattar detta så är texten komprimerad och kan tyckas svår att förstå samt kanske lite hög-travande. Men så var inte avsikten. Om man läser förarbetena till lagen så framgår hur viktig portalparagrafen var och är. Här är den (ur social-tjänstlagen):

1 kap. Socialtjänstens mål

1 § Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människornas

- ekonomiska och sociala trygghet,*
- jämlikhet i levnadsvillkor,*
- aktiva deltagande i samhällslivet.*

Socialtjänsten skall under hän-synstagande till människans an-svar för sin och andras sociala si-tuation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser.

Verksamheten skall bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet.

2 § Vid åtgärder som rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas. Vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barn ska vad som är bäst för barnet vara avgörande.

När den nya lagen antogs funderade många över om inte alla sådana här problem som det svenska samhället efter några årtionden skulle vara borta med denna nya inriktning. För socialtjänsten fick inte bara uppgiften att förstå de kanske komplicerade orsakerna till många människors problem, utan även ansvaret för att påverka samhället för hur det skulle kunna omorganiseras eller

omstruktureras för att de här problemen inte skulle uppstå. Socialtjänsten med sina erfarenheter skulle kunna delta som vid stadsplanering, som för att inte bygga för trångt, att inte bygga så att samhället blev för segregerat. Att motverka att höginkomsttagare bor för sig och låginkomsttagare för sig, och så vidare.

Om Sverige tidigare ibland gjort sig känd för sin ingenjörskonst som stål, kullager, verktyg med mera, så pratade man nu om en social ingenjörskonst. Sverige kom att bli känt för denna sin sociala ingenjörskonst världen över.

Tyvärr verkar detta med att tillämpa helhetssyn och att frigöra människors resurser aldrig ha fått fäste i social-tjänsten i utredningar för barnets bästa. Om man söker på experten Bo Edvardssons forskning under förföljandestrategier och andra källor, så visas det att så skett från 1980-talet till idag, Vi har inte upptäckt det i en enda av de 24 utredningar vi granskat.

När vi i ideella föreningen Barnets bästa, har frågat socialtjänstemännen om deras ansvar för att arbeta med en ”helhetssyn” och om att ”frigöra människors resurser” så tittade de oförstående på oss.

Likaså för de kommunpolitiker som enligt lagen har det yttersta ansvaret för socialtjänsten.

- Det kommer senare att framgå hur socialtjänstens utredningar inte le-ver upp till detta.

VIKTIGA REFLEKTIONER KRING VANVÅRDSUTREDNINGEN

Orsaken till att vanvårdsutredningen kom till var inte för att några social-tjänstemän från den tiden nu hade klivit fram och berättat om hur de själva eller andra godtyckligt hade omhändertagit barn eller varit delaktig i tvångssteriliserandet av hela 63 000 kvinnor. Nej, istället var det de nu åldriga pensionärer som överlevt van-vården som tagit tag i detta. Det vill säga de åldriga pensionärer som alltså inte dött i förtid eller tagit sina liv på grund av de livslånga trauman vanvården hade inneburit. De hade nu bildat en ideell förening som finns än idag (du hittar några av dem på Facebook under ”Riksförbundet för samhällets styvbarn”). Sveriges Tele-vision gjorde ett inslag om föreningen och det ledde till slut fram till att den statliga vanvårdsutredningen startades.

På liknande sätt är det nu. Det är inte dagens upplysta socialtjänstemän med ofta stor kunskap om barnpsykologi och sociologi som kliver fram och berättar om de godtyckliga utredningarna och de trauman de innebär för barn och deras nära. Var är deras civilkurage? Tänk på hur läkare vågar stå upp mot till exempel osäkra metoder för att åldersbestämma ensam-kommande flyktingbarn. Ja, var är socialtjänstemännens och dess fack-förbunds civilkurage?

Istället är det journalister och media som Maciej Zaremba i Dagens Nyheters stora reportage 2016 om social-tjänsten i ”Rättvisans demoner”, reporterna Nicke Nordmark och Hasse Johansson i Uppdrag Granskning ”Mardrömmen” år 2011, eller Milan Djelevic och Katia Wagner i Sveriges Radios reportage ”Att ta ett barn” från 2015 för att nämna några av de mer djupgående avslöjandena.

Dessutom är det ideella grupper eller föreningar som vi i ideella föreningen Barnets bästa.

Om vanvård var möjlig då, vad säger att vanvård inte är möjlig nu?

Media har gjort flera avslöjanden om vanvård idag som Kerstin Weigels avslöjande ”Flickan bakom pansarglasat” i Aftonbladet 2017 eller som i Tinni Ernsjö Rappes bok ”Hem – ett reportage om Sofia Rapp Johansson och om samhällets omhändertagande av barn” från 2015.

De avslöjar väl hur vanvården fortfarande kan pågå. Borde inte arbetet kring vanvårdsutredningen även ha ställt sig frågan om vanvård fortfarande sker och hur det kan vara möjligt?

För vad var det för organisations-kultur som gjorde att tvångssteriliseringarna och vanvården kunde ske?

För ofta är det dolda mekanismer i en organisation som sätts i rörelse tillsammans med en viss organisations-kultur.

Har verkligen socialtjänsten idag kommit till rätta med de dolda mekanismerna och den organisations-kulturen? Det är inte vårt intryck. Varför ingick inte det i vanvårdsutredningen?

För Bo Edvardssons och andras forskning sedan dess, eller Sven Hessles bok ”Familjer i sönderfall” avslöjanden att även efter den ”nya” socialtjänstlagen antogs 1982 till idag, hur socionomerna kan agera överlagt destruktivt – ”förföljande” med Bo Edvardssons ordval. Det understöds också av vad vi har funnit i de 24 utredning-ar för barnets bästa som vi har granskat.

Mormorsupprorets

påverkan i socialtjänstlagen

Barn behöver även en nära kontakt med sina syskon och mor- och farföräldrar och sin släkt, för att kunna utvecklas till hela människor, det är vi många som förstår och det framgår av barnkonventionen.

Efter ungefär tio års aktivitet kunde Mormorsupproret, en religiöst och politiskt obunden sammanslutning, år 2001 samla in över 13 000 under-skrifter för att ändra ”bör” till ”skall” i socialtjänstlagen (det numera gällande ”skall” är understruket nedan).

6 kapitlet 5 §: När ett barn placeras skall det i första hand övervägas om barnet kan tas emot av någon anhörig eller annan närstående. Vad som är bäst för barnet skall dock enligt 1 kap. 2 § alltid beaktas.

Det är få utredningar för att omhänderta eller tvångsomhänderta barn där vi sett att man faktiskt utrett om barn kan tas emot av anhörig eller närstående. Det skulle kräva att det i utredningen framgick att man kartlagt vilka anhöriga och närstående som finns och gjort en analys om det går eller inte.

Vi har mycket sällan hört talas om det. Den enda gång vi känner bättre till skedde detta för att dessa farföräldrar tog initiativet. Men de dömdes ut som för gamla på för oss egendomliga grunder. Vi undrar om social-tjänsten infört krav för detta just så hela syftet med mormorsupproret motarbetas. För dessa farföräldrar är rörliga, finansiellt starka och har dessutom mycket tid över, och skulle gärna ha hjälpt till. Vad mer skulle krävas? Här behövs mer research.

HUR FRIGÖRA INDIVIDERS RESURSER: ENSAMSTÅENDE FÖRÄLDER

En del ensamma föräldrar med barn kan ha det tufft (det är ofta kvinnor). De ska hinna med att lämna barn på förskolan, ta sig till arbetet, hämta barn på förskolan och med kanske dålig ekonomi ta hand om sig själva och barnet.

Kanske träffar mamman en man men det blir olyckligt, något händer med mamman, hon orkar inte med riktigt. En förskolelärare uppfattar att barnet inte mår bra och gör en orosanmälan till socialtjänsten. Socialtjänsten gör en utredning och kan konstatera att den ensamstående föräldern brister i sin föräldraomsorg.

Innan den nya socialtjänstlagen från 1982 hade det kunnat innebära att föräldern dömdes ut och barnet tvångsomhändertagits och kanske även vanvårdats på sitt fosterhem.

Var den ensamma föräldern en mamma så hade hon kanske tvångssteriliserats för att förhindras från att få fler barn och därmed orsaka samhället fler problem, för att förenkla om hur

socialtjänsten skulle kunnat ha agerat då (runt 63 000 kvinnor tvångssteriliserades fram till 1976-talet).

Med den ”nya” socialtjänstlagen från 1982 skulle istället en helhetssyn råda.

Helhetssyn: Säg att dagens socialtjänst på rättssäkra grunder kunnat konstatera att den ensamma föräldern bris-ter i sin föräldraförmåga. Istället för att döma ut föräldern, så skulle nästa steg utifrån den nya lagen vara att undersöka varför. Då skulle social-tjänstemännen kunna upptäcka de kanske lite för svåra livsförhållandena och kanske upptäcka att mamman hade haft en barn-dom med missbrukande föräldrar vilket påverkar henne negativt än idag (kanske finns här förklaringar till att den här ensamma mamman träffade just en man som också själv hade missbruks-problematik). Låt oss säga att den ensamma mamman kanske också har en mild ADHD-proble-matik som inte tidigare upptäckts.

Med en sådan helhetssyn kan man bättre förstå hur mammans bristande föräldraförmåga har uppstått och att om hon får hjälp, så kommer det troligen att lösa sig för inte bara för henne utan även för hennes barn.

Resurskartläggning: Efter det borde den här ensamma mammans resurser kartläggas, det vill säga potentiella förmågor, krafter och möjligheter. Bara hon inte tappar sugen för mycket så är hon en fantastisk kämpe för sig själva och sitt barn och andra hon bryr sig om, skulle man kanske ha upptäckt. Och hon verkligen älskar sitt barn och barnet henne även om den sista tiden har varit jobbig för dem båda. Hon är ovanligt duktig på att stödja sitt barn också (bara hon inte tappar orken som nu). Hon kanske har tagit ett jobb för att få kortare resor för att bättre hinna med att lämna, jobba och hämta barnet. Men att hon nu istället jobbar med saker som hon inte längre trivs lika bra med som tidigare. Hennes arbete ger henne inte längre energi som förut när hon arbetade på ett äldreboende.

Men en resurskartläggning ska inte bara handla om den ensamstående föräldern utan även kanske mammans föräldrar, kanske barnets far-föräldrar. Kanske hennes syskon och vänner. Vad skulle de kunna bidra med?

Resursanalys, bedömning och lösning: Nu kanske lösningen kan se ut såhär: Socialtjänsten träffar mamman och barnets farföräldrar som verkar mest villiga att hjälpa till och där det också finns en i grunden god relation (mamman är lite avvaktande till sina egna föräldrar i och med deras miss-bruk i mammans barndom). Social-tjänsten, mamman och farföräldrarna kommer överens om att farföräldrarna hjälper till med att hämta barnet två eftermiddagar i veckan och laga mat och ta hand om barnet då. Varannan helg ordnar socialtjänsten en familj som ställer upp med att ta hand om barnet och ha det hos sig från fredag eftermiddag till söndag dag. Social-tjänsten ordnar psykoterapi till mamman under tio gånger som sker en av de eftermiddagarna när barnets far-föräldrar ställer upp. En vän lovar att ställa upp några gånger för att hjälpa mamman att stödja henne i att hitta ett jobb i närheten som mer är sådant mamman kan trivas med.

Socialtjänsten har sedan uppföljningssamtal med mamman efter två veckor och en månad senare träffas mamman, farföräldrarna och social-tjänsten för gemensam uppföljning. Går allt bra så träffas de om tre månader igen och därefter om tre månader igen.

Mamman mår bättre av allt. Av att känna att socialtjänsten ställer upp för henne, medmänsklig-heten från farföräldrarna och hennes vän, och även över att de och barnet har fått kontakt och avlösningen i hennes vardag. Hon hinner hämta andan. Hon mår bra av terapin också. Ett halvt år senare har mamman hittat ett annat jobb där hon trivs bättre. Psykoterapin har hjälpt henne att sätta ord på sådant som tyngt henne och även att kunna bearbeta olika saker, samt att sätta gränser som hon var dålig på tidigare. Hon har nu återupptagit kontakten med sin mamma och kan bättre hantera gränssättningen mot henne och även farföräldrarna som hon ibland tycker lägger sig i lite för mycket, även om hon förstår att det är i välmening som de gör det.

Tre månader efter utredningen behöver mamman inte helgavlösning mer och efter sex månader verkar allt stabilt och bra. Mamman säger att det känns som om hon fått en vändning i sitt liv.

Handläggarna på socialtjänsten tycker att det var tur att de upptäckte det här med helhetssyn och att frigöra människors resurser. De tänker på sina kollegor som likt dem inte känt till det och som lättvindigt bedömer att föräldrar brister i föräldraförmåga och då tvångsomhändertar barnen. För det får deras kollegor många extra och slitiga möten med föräldrarna och ingen verkar må riktigt bra. Varken barnen, föräldrarna eller kollegorna. Det måste deras kollegor tampas med.

Dessutom upptäcker handläggarna och deras chefer hur otroligt mycket billigare detta blev, än om barnet hade tvångsomhändertagits.

Att arbeta med helhetssyn och att frigöra människors resurser i första hand och enbart omhändertar barn om det inte går, ska bli vårt fokus framöver, tänker handläggarna när de nu markerar fallet som avslutat i socialtjänstens system. Det här ger verkligen mening åt vårt jobb - att få hjälpa människor. Det var ju därför vi blev socionomer, tänker de.

Detta är hur socialtjänsten i ett fall som detta skulle uppfylla socialtjänst-lagens krav på att "frigöra människors och grupper resurser".

Om vi nu ska referera till vår grundlag, så undrar vi om inte socialtjänstens myndighet då kan sägas utövas med respekt för "den enskilda människans frihet och värdighet", för "personlig och ekonomisk välfärd" och för "social omsorg, och trygghet och goda förutsättningar för hälsa"? Har inte myndigheten här skapat en "god miljö för nuvarande och kommande generationer" och värnat "den enskildes privat- och familjeliv. Samt "barnets bästa" (allt inom citattecken återfinns i grundlagen regeringsformen).

Genom organisationer som Qrut som arbetar med de kanske mest utsatta mammorna, de som haft allvarliga drogproblem och nu tagit sig ut ur dem, så upptäcker de ofta att dessa mammor oftast skyr socialtjänsten. För de kvinnorna verkar aldrig ha sett denna helhetssyn, denna strävan efter att frigöra människors egna resurser från socialtjänsten. Utan istället är dessa kvinnors erfarenhet att socialtjänsten är fördömande, nedlåtande och försvårar för dem att återfå kontakten med sina barn. Värt att känna till är att det var och är grupper som dessa som Qrut nu jobbar för, som kan sägas höra till de grupper som socialtjänsten ursprungligen ska arbeta med. Det är som om de dolda destruktiva mekanismerna och organisationskulturen som ledde till vanvården av de 250 000 foster-hemsbarnen, fortfarande kan finnas kvar hos socialtjänsten.

Vi i ideella föreningen Barnets bästa har i de 24 utredningar vi har granskat, som alla inneburit att ett barns nära relation till sin ena eller båda sina föräldrar motarbetats, aldrig sett tillstymmelsen till en helhetssyn, en sammanställning av föräldrarnas resurser och en analys av hur de skulle kunna frigöras. Aldrig.

Och utan att denna helhetssyn och syfte att frigöra människors resurser finns närvarande i utredningarna, så skiljs barn från sina föräldrar och föräldrar från sina barn. Hur ingen på socialdepartementet, ingen på socialstyrelsen, ingen på alla de högskolor som utbildar socionomer i helhetssyn med mera, och alla professorer inom sociologi eller fackförbundet Akademikerförbundet SSR som organiserar en merpart av alla socionomer, låta bli att reagera och säga ifrån? Detta är att helt gå emot lagstiftarens intentioner med den "nya" socialtjänstlagen från 1982. Om en myndighet så ignorerar den lag som styr dem, vad är då allvarligt?

Hur frigöra individers resurser:

När barn används som slagträ i en vårdnadstvist

BARNETS BÄSTA

När den ”nya” socialtjänstlagen antogs 1982 var vårdnadstvisterna såsom de ser ut idag inte vanliga. Få pappor var hemma med sina barn under föräldra-ledigheten och mamman fick ofta automatisk vårdnaden om barnet. Idag är det annorlunda, barnen är viktiga även för papporna och papporna är viktiga för barnen, även från späda ålder. Samhället och försäkringskassan gör många insatser för att alla pappor ska ta ut hälften av föräldraledigheten, för att det är bra för barnen, för papporna, för mammorna och för samhället.

Tyvärr har vårdnadstvisterna blivit fler och fler. Från 2006 fram till 2015 har de fördubblats.

De flesta föräldrar verkar kunna separera utan problem. En del inte. En del av dem verkar tyvärr bli så oansvariga att de använder det gemensamma barnet som slagträ mot den andra föräldern.

Om det kommer som en överraskning att den myndighet som ska värna barnets bästa långt ifrån gör det, så kan ännu färre tro att detta kan vara möjligt och kan inte förstå hur det kan komma sig. Hur kan en mamma med sin modersinstinkt eller en pappa med sin fadersinstinkt göra så här?

Därför behöver vi förklara hur detta kanske uppstår och logiken i att använda barnet som slagträ, klagöras.

Att flytta samman, att senare gifta sig och skaffa barn, kan vara ett länge efterlängtat mål för ens liv. Både känslomässigt och tankemässigt. Både medvetet och omedvetet. När barnet föddes och liksom krönte drömmen skulle en annan livsfas påbörjas. Men när den drömmen går i kras så går mycket annat i kras. Drömmen, hoppet om livet och hoppet om en framtid tillsammans med någon livet ut. Samtidigt kan ens ekonomiska situation bli mycket svårare.

Nu kanske man upplever att ens före detta partner har kränkt och sårat en så mycket mer än vad någon annan kunnat göra just för att man litade på hen, litade på hen mycket mer än på någon annan man gjort som vuxen.

I den livskrisen som en separation kan vara, kanske man ser den man skiljer sig från som den onde själv.

De flesta som skiljer sig verkar förstå att även om man inte tycker om den före detta partnern längre, så har barnet ändå rätt till sin kärlek och sin relation till båda sina föräldrar och börjar samarbeta.

Men för somliga föräldrar sker något annat, de börjar motarbeta den andra föräldern och börjar göra något som är svårt att förlåta eftersom det pågår så länge, ja så länge att deras bättre jag borde ha stoppat det: De börjar använda det gemensamma och oskyldiga barnet som ett slagträ mot den andra föräldern. De börjar använda sin makt över det gemensamma barnet och se till att förhindra att den andra föräldern ska få en god, nära och kärleksfull relation till sitt och det gemensamma barnet.

Det vill säga dessa föräldrar börjar att metodiskt kränka det gemensamma barnets rätt till trygghet och en härlig uppväxt med kärlek till båda sina föräldrar. Här skulle man tro att just modersinstinkten eller fadersinstinkten skulle gripa in. Vi har ofta tänkt på mamman som hellre låter en annan kvinna få barnet, i berättelsen om när den kloke kung Salomo hotar att dela barnet i två med sitt svärd. Så lågt kan väl inte till synes vanliga mammor och pappor även med goda jobb och många framtidsutsikter sjunka, har vi tänkt. Men vad fel vi har haft, visar våra granskningar.

För nu börjar kanske den orättfärdigt destruktiva föräldern göra polisanmälningar och orosanmälningar utan grund. Kanske ogrundade polisanmälningar om att den andra föräldern varit våldsam mot den anmälande föräldern, varit våldsam inför barnet, eller varit våldsam mot barnet och utnyttjat det sexuellt.

Dessutom används de här ogrundade anmälningarna för att sabotera um-gänget mellan barnet och den andra föräldern.

BARNETS BÄSTA

Nu kanske den här orättfärdigt destruktiva föräldern påverkar barnet både omedvetet och medvetet mot den andra föräldern. Det kan i praktiken innebära att barnet kommer säga uppförstora till faktiskt osanna saker om den andra föräldern när socialtjänsten intervjuar dem (Läs om utmaningar med att intervjua barn i vår andra publikation ”Om grundläggande utredningsmetoder som måste användas för att utredningar för barnets bästa...”).

Om inte den här mänskliga ynkedomen räckte, så kan vad vi sett i de utredningar vi granskat, även nya partners, tidigare gemensamma bekanta och mor- och farföräldrar istället för att säga ifrån, bli en del av detta orättfärdigt destruktiva. De intygar saker som kan vara helt oviktiga och de står vid den föräldern som använder barnet som slagträ. Trots att de borde veta bättre.

Ett viktigt problem här är att förut-sättningen för en domstol ska döma till fortsatt gemensam vårdnad är att föräldrarna kan samarbete såsom den nuvarande föräldralagen är utformad.

Men om en person är den som saboterar samarbetet och samtidigt hävdar att det är den andra föräldern som gör det, så verkar socialtjänsten och dess familjerätt som genomför utredningarna vid vårdnadstvisterna oförmögna att identifiera vem det är som bråkar och saboterar samarbetet. Och vem det är som kanske bara försvarar sig.

HUR SOCIALTJÄNSTEN BORDE AGERA NÄR EN FÖRÄLDER ANVÄNDER BARN SOM SLAGTRÄ

Att frigöra människors resurser behöver inte bara tolkas som att det är något snällt man gör. Vi är många som har lärt oss att gränssättning som först kan uppfattas som negativ, istället kan vara bra.

Med vetenskapliga utredningsmetoder så är det ofta lätt att avslöja de som driver sin orättfärdiga fiendskap så att det går ut över barnets biologiska förälder (se vår separata e-bok om grundläggande utredningsmetoder). Ja, med sådana metoder är det lätt att upptäcka föräldrar som använder barn som slagträ mot den andra föräldern.

Detta är viktiga fördelar med vetenskaplig utredningsmetodik. Man behöver inte ha kompetenser som en psykolog och tillåtelse att genomföra en personspsykologisk diagnos om psykopati, borderline, narcissism, som somliga kan hävda behöver göras. De vetenskapliga utredningsmetoderna låter istället utredaren fokusera på de faktiska händelserna, bristerna i föräldraförhörna och kanske konflikterna. Och här avslöja dem som har andra agendor.

Hur det kan se ut: En slagträförälder har tidigare har gjort polisanmälningar om påstått våld från sin före detta partner och det gemensamma barnets andra förälder. Men att dessa anmälningar lagts ned för den före detta partnern visade sig ha ljudinspelningar från de gånger det påstådda våldet skett och dessutom ett vittne. Det ledde till att polisen lade ner utredningarna. Slagträföräldern hade utifrån dessa ogrundade polisanmälningar inlett en stämning för att få ensam vårdnad. Men eftersom polisanmälningarna var utan grund och så avslöjades slagträföräldern som den våldsamma. Och den som utifrån de lögnerna försökt förneka den före detta föräldern sin rätt till sitt barn och sitt familjeliv. Den före detta partnern kunde också visa på hur slagträföräldern utifrån de här lögnerna förhindrat att barnet fick umgås med den före detta partnern, barnets andra förälder.

Så, säg nu att utredare klart och tydligt vet vem det är som saboterar samarbetet och tyvärr ger sig själv rätten att använda barnet som slagträ mot den andra föräldern.

FÖR DET FÖRSTA, HUR SKA DET FÖRSTÅS?

Det händer att vi människor får som en oförsonlig fiendskap mot somliga människor, som vår före detta partner. Det har vi rätt till.

1. Men vi har inte rätt att utan grund för det motarbeta den människans rättigheter, som den människans rätt till vårt gemensamma barn.

BARNETS BÄSTA

2. Ännu mindre att utan grund an-vända vårt gemensamma barn som slagträ för det. För det innebär att vi kränker även det barnets rättigheter till sina båda föräldrar och den kärleken.
3. Till sist, så måste något vara rejält fel med denna förälder. För sitt barn borde man känna kärlek för och vilja stödja. Inte vilja förneka hens känslor av kärlek till båda sina föräldrar. Här måste något mänskligt fel finnas för att man så länge kan agera så här.
4. Kanske kan hur nya partners, ens syskon, mor- och farföräldrar inte säger ifrån utan snarare hejar på, till viss del förklaras med att denna förälder kanske är duperande. Men inte enbart. För alla kan förstå det allvarliga i att an-vända barn som slagträ och att förneka ett barn sin rätt till båda sina föräldrar och en förälder sin rätt till sitt barn. Eller hur.

FÖR DET ANDRA:

HUR KAN SOCIALTJÄNSTEN AGERA MOT SLAGTRÄFÖRÄLDRAR?

Hur skulle socialtjänsten och dess familjerätt istället kunna använda socialtjänstlagens krav om att frigöra människors resurser, i situationer som dessa?

Alla verkar i grunden överens om att det bästa för alla barn är att få en nära och god relation till båda sina föräldrar, där samarbetet mellan dem fungerar bra. När socialtjänstens familjerätt då har avslöjat om det finns en förälder som är så destruktiv att hen använder barnet som slagträ, så borde de nog sätta sig ned med denna och förklara hur det är, så här skulle det förenklat kunna gå till:

Socialtjänsten kontakter slagträföräldern: Om den slagträföräldern inte omedelbart är beredd att ta tag i sitt destruktiva beteende, så kommer utredningens uttryckligen påvisa vem det är som är orsaken till samarbets-problemen, att de är så allvarliga att de inte kommer att övergå eftersom denna förälder gör som tre allvarliga fel: Det använder sitt och det gemensamma barnet som slagträ och kränker både barnets och den andra förälderns rättigheter.

Att göra så borde rimligtvis innebära att man är olämplig som förälder och borde fränkännas vårdnaden och kanske en stor del av umgänget med barnet.

Föräldern kan erbjudas alternativ:

1. Att denna förälder omedelbart återkallar sin stämning om ensam vårdnad och om att förhindra att barnet får träffa sin andra förälder lika mycket som hen.
2. Att socialtjänsten kommer ordna samtalsterapi för den här föräldern, för något är uppenbarligen fel med föräldern. Dess moders/fadersinstinkt är så dålig att hen är beredd att använda barnet som slagträ. Det tyder på allvarliga personlighetsproblem.
3. Att denna förälder omedelbart börjar samarbeta för barnets bästa med den andra föräldern, via samarbetsamtal mellan social-tjänsten och den andra föräldern. Om inte ... se nedan.
4. Att denna förälder och socialtjänsten kommer överens om uppföljningssamtal med denna slagträ-förälder, två veckor från nu, en månad från nu, två månader från nu .. och upp till ett halvt år. Samtidigt kommer socialtjänsten att ha uppföljningssamtal med den andra föräldern för att se till att samarbetet för barnets bästa verkligen fungerar.
5. Överdrivet så kan kanske socialtjänstens handläggare berätta att om de kommer att förstå att denna slagträförälder verkligen inte slutar med sitt sabotage mot både det gemensamma barnet och den andra föräldern, så kommer socialtjänsten själva att hjälpa den andra föräldern att få ensam vårdnad ... För man vet nu vad man ska följa upp.

När man pratar om barnuppfostran så förstår man att gränssättning mot barn också är ett viktigt stöd för att de ska kunna frigöra sina resurser, om vi spetsar till det. Inom chefs- och ledarskap är gränssättning och sätt som dessa inte ovanliga med konfliktskapande medarbetare.

På liknande sätt så skulle socialtjänsten också kunna sätta gränser här.

Det här innebär att den destruktiva föräldern förhoppningsvis har stoppats. Det innebär att barnet får en nära, god och konfliktfri relation till båda sina föräldrar. Det innebär att konflikterna mellan föräldrarna troligen upphör.

Vetenskaplig utredningsmetodik gör också arbetsdagarna mer meningsfulla för de som gör de här utredningarna. Istället för att ofta helt missa vad som är det egentliga problemet, kanske bli duperade, troligen omedvetet bli påverkade, och dessutom göra så att det här barnet kommer få troligen flera orosanmälningar, flera konflikter, flera vårdnadstvister ...så har socialtjänstemännen istället verkligen hjälpt barnet och föräldrarna. Sådant arbete är inspirerande.

Är inte det en rimlig tolkning av att socialtjänsten och dess familjerätt ska hjälpa människor att frigöra sina resurser, när en förälder är så oansvarig att hen använder barnet som slag-trä mot barnets andra förälder?

BARNES BEHOV I CENTRUM BBIC

Så här avbildas ofta Barns behov i Centrum, BBIC. Triangelns sidor visar de tre lika aspekter av barns situation som kan behöva utredas. Texterna på de olika sidorna visar för olika fördjupande aspekter. Beroende på utredningens inriktning väljs ofta olika fördjupande aspekter ut.

Tyvärr tillhandahåller socialstyrelsen inga tillräckliga direktiv eller råd för att säkerställa rätts-säkra utredningar för ”barnets bästa”.

Det som ofta nämns istället är Barns behov i centrum (BBIC). Vi har till och med träffat på flera socialtjänstemän som säger att de använder BBIC som utredningsmetod vilket indirekt avslöjar hur lite socialtjänsten förstår om vad utredningsmetodik är.

BBIC kan sägas beskriva VAD för information som borde fås fram för olika utredningar för ”barnets bästa”.

Men manualerna för Barns behov i centrum BBIC innehåller inga riktlinjer som säkerställer HUR denna information

- ska samlas in för att senare
- analyseras och
- bedömas på

rättssäkra, sakliga och opartiska sätt.

En del menar att det istället är ett beslutsstöd, vilket det inte heller är. Jämför med hur det kan gå till om du önskar registrera en bilförsäkring. Först registreras bilmodell och tillverkningsår. För billiga bilar blir basen för försäkringspremien låg och för dyra bilar hög. Sedan registrerar man din boendeadress. Bor du ute på landet där få stölder sker så blir det ett mindre premiepåslag. Bor du i en storstad där många bilstölder sker blir påslaget mycket högre. När de till slut frågar om din ålder så blir det för unga bilförare ett högre premiepåslag eftersom de statistiskt sett oftare krockar och ett mindre premiepåslag för medelålders människor. Det system som en försäkringsmäklare här använder kan sägas vara ett beslutsstödsystem. Det hjälper till att utifrån olika informationsuppgifter att fatta ett beslut. Så fungerar inte BBIC och det är fel att beskriva det som ett beslutsstödsystem.

Det är bättre att använda det ord som ofta har förekommit på socialstyrelsens hemsidor, nämligen att det är ett dokumentationshjälpmedel. I triangeln ovan ser du många aspekter som skulle belysas och senare registreras i en utredning. Det verkar som om beroende på vad det är för typ av utredning och för problematik, så väljer man ut ett antal rubriker och under dem finns sedan tomma fält. Dessa ska senare fyllas med den information som utredarna har fått fatt på. I två andra e-böcker från oss, rapport kan du läsa om två anonymiserade autentiska utredningar.

Fördelarna med BBIC skulle kunna sägas vara att många utredningar nu dokumenterar samma aspekter och frågeställningar. På det sättet borde det vara lättare att senare gå in och se gemensamma mönster i olika utredningar och för olika bedömningar.

Men om det inte finns någonting som säkerställer att den information som skrivits och kopierats in under dessa rubriker är saklig och opartisk samt har utgått från våra grundlagar ... så är resultatet ändå allvarligt missvisande. Det verkar ingen hos socialstyrelsen uppmärksamma.

Varför?

När du läser de anonymiserade utredningarna (se Barnets bästas kommande e-böcker) kommer du se att ibland återkommer samma information under olika rubriker och i lite olika sammanhang också. Vad utredarna har fått fram, uppfattar de ibland passar in under olika rubriker och kopierar in det där. Om du är observant så ser du också att utredarna, som är utbildade i BBIC, inte har en metod för att få fram informationen, som att de ska ställa samma frågor till båda föräldrarna. Istället verkar de ställa frågor de tycker passar på den ena intervjun och sedan andra frågor som de kommer på upp under den andra. De försöker inte att stämma av samma frågor för båda föräldrarna.

NÖDVÄNDIGHETER I UTREDNINGAR FÖR BARNETS BÄSTA

SVAR PÅ FÖRFRÅGAN FRÅN IDEELLA FÖRENINGEN BARNETS BÄSTA

Myndigheters utredningar får aldrig vara godtyckliga. De måste vara rättssäkra, rättstrygga samt sakliga och opartiska (de två sista kraven kallas ofta av jurister för objektivitetskravet/-plikten).

Detta uppnås genom att myndigheter i sina utredningar korrekt använder utredningsmetoder som vetenskapen funnit tillförlitliga, så kallad vetenskaplig utredningsmetodik.

Dessa utredningsmetoder kan kompletteras men aldrig ersättas. De får enbart kompletteras så att den vetenskapliga utredningsmetodiken, rättssäkerheten, rättstryggheten, sakligheten och opartiskheten inte undergrävs.

Att utreda så kan sammanfattas i ordet rättssäkerhet.

- Motsatsen är godtycklighet.

Om socialtjänsten i utredningar för barnets bästa, rättssäkert kan konstatera att en förälder, båda föräldrarna och/eller deras barn har problem, så kan socialtjänsten i första hand förstå hur problemen har uppkommit genom en så kallad helhetssyn.

Därefter ska socialtjänsten kartlägga de inblandade människornas samt deras mänskliga nätverks resurser för att analysera hur dessa människors resurser kan "frigöras" så att problemen upphör. Detta bör ske genom en så kallad resurssammanställning och en resursanalys. Frigörandet av människors resurser kan ske informellt och med stöd från socialtjänsten.

Först om/när detta inte löser problemen ska myndigheten inrikta sig på att skilja barnet från en eller båda sina föräldrar.

Men detta under förutsättning att både frånskiljandet och barnets livssituation framöver, på både kort och lång sikt, inte innebär större problem än vad barnet redan har (en risk- och konsekvensanalys måste således genomföras av själva utredningens bedömning för att säkerställa detta).

Se lagstödet för frigörandet av människors resurser och helhetssyn i socialtjänstlagens portalparagraf, lagens förarbeten samt läroböcker om lagen.

Det finns en stor mängd vetenskapliga utredningsmetoder. Varje utredning **måste** använda några tiotals grundläggande utredningsmetoder och många tiotals till beroende på utredningens inriktning. Många har svårt att känna till metoderna så låt mig förenkla: I utredningar där hänsyn till barnets bästa måste göras så måste minst åtta vetenskapliga metoder korrekt användas i sex korrekt genomförda faser.

De åtta vetenskapliga utredningsmetoderna som korrekt måste användas är: **1)** Källkritik kring alla informationskällor inklusive utredarna **2)** Precisering av alla påståenden som enligt utredningen är värdefulla **3)** Basfrekvens (vanlighet) **4)** Alternativa tolkningshypoteser **5)** Bestyrkande **6)** Systematisk replikering **7)** Falsifiering samt **8)** Transparent dokumenterad utredningsmetodik.

Dessa vetenskapliga utredningsmetoder måste korrekt användas i sex faser som också måste genomföras korrekt. De är: **1)** Informationsinsamling och informationsskapande **2)** Analysfas **3)** Riskbedömning för vård utifrån en sammanvägning av dess olika områdens risk- och

skyddsfaktorer **4)** Resurssammanställning och resursanalys för att frigöra människors resurser utifrån en helhetssyn **5)** Bedömning och **6)** Risk- och konsekvensanalys av utredningens bedömning (som därmed påverkas).

Observera också att endast relevant, bestyrkt och systematiskt replikerat underlag får användas i analysfasen och de andra påföljande utredningsfaserna. Annars är socialtjänstmyndighetens utredningsunderlag och bedömning osaklig och partisk (uppfyller ej kravet på objektivitet). Om så inte skett i en utredning, måste den förkastas såsom osaklig.

För att sammanfatta: Om inte en utredning korrekt och minst använder dessa åtta utredningsmetoder i dessa sex faser, så är det faktiskt:

- Omöjligt för en utredning att vara rättssäker, rättstrygg, saklig och opartisk.
- Omöjligt för utredningen att ha arbetat med en helhetssyn för att vara inriktad på att frigöra människors resurser.
- Omöjligt för utredningen att ta hänsyn till barnets bästa.

Alla som uppfattar sitt barn och sig själva godtyckligt utredda, bör vända sig till socialtjänsten och be om de vetenskapliga referenserna för att socialtjänstens utredningssätt är vetenskapligt tillförlitliga, rättssäkra och inte godtyckliga. Samt hur detta tillämpats i utredningen. För något sådant underlag har hitintills aldrig presenterats under de 30 år jag forskat i detta.

Får man inte detta underlag, bör man protestera och kräva svar av kommunpolitikerna i sin kommuns socialnämnd och av respektive politiska partis gruppleddare. För enligt socialtjänstlagen har de och ingen annan det yttersta ansvaret för socialtjänsten i varje kommun.

Socialtjänsten är en myndighet som för oss samhällsmedborgare och våra politiker måste kunna redogöra för hur utredningar genomförs med utredningsmetoder som vetenskapen funnit tillförlitliga och rättssäkra, såsom ovan beskrivits.

19 september 2017

Bo Edvardsson

Docent i psykologi, leg psykolog samt docent i socialt arbete

Bo har sedan 1980-talet utbildat i kritiskt tänkande och vetenskaplig utredningsmetodik, skrivit universitetsläroböcker i ämnet, bedrivit omfattande forskning och research inom socialt arbete samt granskat över 350 av socialtjänstens utredningar för barnets bästa. Se Bo Edvardssons hemsida:

www.vetenskapligutredningsmetodik.nu eller sök på www.diva-portal.org med sökord

som "bo edvardsson utred*" (observera *-tecknet efter ordet utred i sökorden).

NÖDVÄNDIG & GRUNDLÄGGANDE VETENSKAPLIG UTREDNINGSMETODIK

I vår granskning av denna och totalt 24 utredningarna utgår vi från de 8 utredningsmetoderna och 6 utredningsfaserna som är både grundläggande och nödvändiga för en rättssäker utredning. Det styrks av Bo Edvardssons förtydligande. Vi kallar detta ”Barnets bästa-kollen”. De är:

- **KÄLLKRITIK:** Uppgiftslämnares (inklusive utredares) tillförlitlighet.
- **PRECISERING** av påstådda händelser för tillförlitlighet (inklusive de utredarna påstår har hänt).
- **BASFREKVEN**S för bedömning om enstaka händelser är allvarliga.
- **ALTERNATIVA TOLKNINGSHYPOTESER** som måste ställas upp som alternativa förklaringar till hur händelser ska förstås. Inklusive utredarnas egna tolkningar.
- **BESTYRKANDE:** Direkt efter intervjun där metoder som de ovan har använts, ska utredaren skriva ett samtalsreferat och skicka det till den intervjuade. Hen ska få några dagar på sig att läsa, fundera och svara. Om det behövs så bearbetar utredaren den intervjuades svar med metoder som de ovan igen. Referatet uppdateras. När det är klart får den intervjuade signera/bestyrka referatets korrekthet.

Observera att det bestyrkandet måste påbörjas senast arbetsdagen efter intervjun och aldrig såsom det varit i alla de 24 utredningar vi granskat och alla vi hört talas om: först när hela utredningen är klar.

- **SYSTEMATISK REPLIKERING:** Om en person påstår något negativt om en annan person som är väsentligt för utredningen, så måste den personen få ge replik. Det kan sägas vara en typisk demokratisk rättighet att få bemöta vad någon negativt påstår om en. Vad denna person då svarar, måste av utredaren bearbetas med metoderna ovan.
- **FALSIFIERING/ogiltigförklarande** av varje alternativ tolkningshypotes. Detta för att man inte ska nöja sig med att få **ENDAST EN** uppfattning bekräftad utan som professionell utredare även noggrant gå igenom alla alternativa tolkningshypoteser och se om de kan ogiltigförklaras.
- **TRANSPARENT OCH DOKUMENTERAD UTREDNINGSMETODIK:** Man kan aldrig förlita sig på att utredare är opartiska. Inom andra områden så måste till exempel läkares rapporter vara skrivna så att det framgår hur de har tänkt, vilka metoder de har använt samt information om deras kompetens, om de har band till parter de utreder och så vidare, så att man som läsare själv kan förvissa sig om att de gjort en saklig, opartisk och rättssäker utredning.

Observera att vetenskapliga utredningsmetoder även måste användas på utredarnas egna observationer, tolkningar, hypoteser och bedömningar.

Observera även att de måste användas i utredningars alla faser: **1) informationsinsamling och informationsskapande, 2) analys, 3) riskanalys, 4) resursanalys, 5) bedömning och 6) konsekvensanalys.** Inte bara i informationsinsamlingsfasen.